

به وقت تفکر

در خانه همگام با مدرسه

درس نامه

مطالعات اجتماعی پنجم دبستان

فصل ۵ (ایران بعد از اسلام)

درس ۲۰ (وزیران کاردان ، شهرهای آباد)

دبستان پسرانه دکتر قریب منطقه ۱۸ آموزش و پرورش تهران

سال تحصیلی : ۹۸-۹۹

۱- ورود ترکان به ایران

ترکان مردمی بودند که در نواحی شمال شرقی ایران زندگی می کردند . آنها زندگی قبيله ای داشتند و کار اصلی شان ، دامداری بود .

۲- با گسترش دین اسلام تا منطقه ی ماوراء النهر ترکان مسلمان شدند و برخی از قبایل ترک به تدریج در داخل ایران رفت و آمد کردند.

۳- برخی از ترکان با استفاده از استعداد ها و توانایی ها خود به دربار پادشاهان نفوذ کردند و به مقامات مهمی چون فرماندهی سپاه رسیدند.

۴- آنان پس از مدتی موفق شدند سلسله های غزنویان ، سلجوقیان و خوارزمشاهیان را تشکیل دهند.

۵- غزنویان

یک سلسله ترک تبار ایرانی و مسلمان در بخش های شرقی ایران بزرگ به ویژه ماوراء النهر و خراسان بزرگ بود . شهرت این سلسله بیشتر به خاطر فتوحاتی است که در هندوستان انجام داده است .

۶- بنیان گذار این سلسله ، سلطان محمود غزنوی بود .

۷- نام آورترین شهر یاران (حاکمان)

این دوران سلطان محمود و پسرش سلطان مسعود بودند .

۸- یکی از کارهای مهم سلطان محمود غزنوی ، لشکر کشی به هند بود .

۹- او چند بار به این سرزمین لشکر کشید ، در آنجا بت خانه ها را خراب کرد و گنج های فراوانی را به غارت برد و بعد به ایران بازگشت.

۱۰- پایتخت غزنویان غزنین بود .

۱۱- مناره ی دوره ی غزنویان ، غزنین در افغانستان ، غزنین به داشتن مناره ستاره شکلی از سده دوازدهم

میلادی مشهور است . اطراف این مناره ها ، با طرح های هندسی و با آیات قرآن با خط کوفی مزین بوده است .

۱۲- سلجوقیان

خاندانی ترک تبار بودند که از آسیای مرکزی به سمت ایران مهاجرت کردند و توانستند بر ایران حکومت کنند . سلجوقیان حکومتی قدرتمند و قلمرو بسیار وسیعی داشتند.

۱۳- در زمان سلطان ملکشاه سلجوقی ، قلمرو سلجوقیان از شرق تا نزدیکی چین و از غرب تا دریای مدیترانه گسترش یافت .

۱۴- پایتخت سلطان ملک شاه ، شهر اصفهان بود.

۱۵- برج طغرل در شهر ری

برج طغرل در خیابان ابن بابویه شهر ری واقع شده است و از آثار به جا مانده از دوره ی سلجوقیان می باشد . ارتفاع برج حدود ۲۰ متر می باشد (بدون احتساب گنبد مخروطی شکل که امروزه اثری از آن نمانده) . اسکلت این برج ، خشتی و آجری می باشد که به صورت استوانه ای افراشته ، خودنمایی می کند . نمای داخلی این برج به صورت استوانه است .

۱۶- وزیران کاردان ایرانی

حاکمان ترک تبار که از اقوام بیابان گرد بودند ، از کشور داری اطلاع چندانی نداشتند . آنها می دانستند که برای اداره ی سرزمین پهناور ایران و جمعیت زیاد آن ، باید از افرادی آشنا با کشور داری استفاده کنند . به همین دلیل ، آنها وزیران باهوش و خردمند ایرانی را انتخاب کردند .

۱۷- یکی از وزیران مشهور سلجوقیان ، خوجه نظام الملک توسی بود . وی خدمات زیادی در راه عمران و آبادانی ایران انجام داد ، اما سرانجام به فرمان سلطان سلجوقی به قتل رسید .

۱۸- رونق دانش ، هنر و معماری

در دوره ی حکومت های ترک تبار به ویژه سلجوقیان ، زبان و ادب فارسی مورد توجه قرار گرفت و در قلمرو پهناور آنها رواج یافت .

۱۹- از جمله مقرر شد که نام ها و فرمان های حکومتی ، به زبان فارسی نوشته شوند. در حالی که قبل آن ، به زبان عربی نوشته می شدند .

۲۰- از جمله شاعران ایرانی معروف دوره ی غزنویان ، ابوالقاسم فردوسی است . نام اثر معروف او شاهنامه است.

۲۱- در دوران سلجوقیان ، به دستور خواجه نظام الملک مداری به نام ((نظامیه)) در شهر های بزرگ ساخته شد .

۲۲- نظامیه ، نام مداری است که در زمان سلجوقیان برای آموزش علوم و فنون روز در شهر های بزرگ آن دوره ، تاسیس شد .

۲۳- در دوره سلجوقیان ، همچنین مساجد ، برج ها ، مناره ها و کاروان سراهای با شکوهی ، بنا شدند.

۲۴- کاروان سراهای رباط قره عشق در خراسان شمالی از آثار دوره سلجوقیان است .

۲۵- مسجد جامع در ساوه از آثار دوره سلجوقیان است .

۲۶- خوارزمشاهیان

یکی از حکومت های پهناور ایران بودند که قبل از تشکیل حکومت زیر سایه ی سلجوقیان بودند بعد از ضعیف شدن سلجوقیان این حکومت را شکست داده و حکومت خوارزمشاهیان را به وجود آوردند.

۲۷- پس از مرگ سلطان ملکشاه سلجوقی ، بین جانشینان او اختلاف افتاد و حکومت سلجوقی ، ضعیف شد .

۲۸- سرانجام یکی از فرمانروایان منطقه ای خوارزم ، آخرین سلطان سلجوقیان را شکست داد و حکومت خوارزمشاهیان را تشکیل داد .

۲۹- مهم ترین سلطان خوارزمشاهیان ، سلطان محمد خوارزم شاه بود .

۳۰- در زمان سلطان محمد خوارزمشاه، قلمرو ایران از سمت شرق گسترش یافت و کشور ما با مغول ها همسایه شد.

۳۱- حکومت خوارزمشاهیان با حمله ی مغول ها به ایران برچیده شد.

۳۲- پایتخت خوارزمشاهیان:

کهنه گرگانج - سمرقند - غزنی - تبریز

۳۳- مسجد جامع رشتخوار در استان رضوی از آثار دوره ی خوارزمشاهیان می باشد.

۳۴- شهرهای آباد:

در زمان حکومت غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان در ایران همچون گذشته، شغل بیشتر مردم، کشاورزی و دام پروری بود.

۳۵- در این دوره، شهرهای بزرگ و آبادی در قلمرو پهناور ایران به وجود آمد.

۳۶- در این شهرها شغل هایی چون سفالگری، آهنگری، بافندگی و تجارت وجود داشت.

۳۷- بازرگانی با سرزمین های دیگر نیز در این دوره بسیار رونق یافت.

فعالیت ص ۱۰۵ کتاب

جواب سوال ۱:

الف) غزنویان ، ب) سلجوقیان، ج) خوارزمشاهیان
دوره ی حکومت غزنویان طولانی تر بوده است.

جواب سوال ۲:

با استفاده از استعدادها و توانایی های خود به دربار پادشاهان نفوذ کردند و به مقامات مهمی چون فرماندهی سپاه رسیدند.

آن ها پس از مدتی موفق شدند سلسله های غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان را تشکیل دهند.

جواب سوال ۳:

سلجوقیان؛ زیرا حاکمان این دوره برای اداره ی کشور از وزیران باهوش و خردمند ایرانی استفاده کردند. زبان و ادب فارسی در این دوره مورد توجه قرار گرفت. مدارس نظامیه و هم چنین مساجد، برج ها، مناره ها و کاروانسراهای باشکوهی در این دوره بنا شدند.

جواب سوال ۴:

برای اداره ی سرزمین پهناور ایران و جمعیت زیاد آن از وزیران ایرانی استفاده می کردند . چون حاکمان ترک تبار از کشور داری اطلاع چندانی نداشتند و وزیران باهوش و خردمند ایرانی را برای اداره کشور انتخاب کردند. کاربرگه ی شماره ۱۷ وزیران کاردان در کتاب درسی تکمیل شود.

خط زمان :

